

nepreprečevalnem opisovanju njiju prijateljstva, čeprav je prizor ob Čopovi smrti plastičen in celo pretresljiv. Boljše kot Čop sta opisana Smole in Zupan. Prešernovo erotično, to se pravi najintimnejše življenje, se porazgubi v nekaj precej mrzlih scenah. Žene, ki so usodno posegle v njegovo življenje, so sorazmerno mnogo boljše opisane kot pesnikovi prijatelji, znanci in sovražniki, vendar pisateljica ni znala docela prikriti svoje simpatije do Julije, ki se skrivaj skozi zastrte gardine ozira za Prešernom in ga na tihem celo ljubi, razume in opravičuje, kakor ni znala prikriti odpora do Jelovškove, tega zalega, a plehkega dekliča, ki ne kaže nikakega razumevanja za pesnikovo genialnost in veličino.

Spretnjša kakor v psihološkem prodiranju k čustvenim in miselnim vrelcem svojih oseb je Vaštetova v opisovanju časovnega in prostorninskega okolja. Stara Ljubljana pred revolucijo 1848 zaživi včasih v vsej svoji enolični, lagodni patriarhalnosti. Vaštetovi je mnogo bliže stiliziranje zunanjega kot razkrivanje notranjega življenja, zato je izoblikovala dokaj zanimivih, živahnih prizorov, a skoro nobenega živega, resnično zanimivega človeka. Namesto da bi v sebi od kraja predelala in prekvasila material, namesto da bi se dvignila nadenj, se ga je krčevito oprijela. Ta krčevitost se pozna na vsaki strani in mnogo škoduje romanu. Njegov pomen je in bo predvsem v populariziranju Prešerna in njegovih sodobnikov (na Gorenjskem ga baje kmetje prebirajo z nenavadnim zanimanjem) in pa v tem, da uvaja k nam novo vrst, biografski roman o velikih osebnostih naše narodne preteklosti.

Vladimir Pavšič.

Narte Velikonja: Besede. Povest. 1937. Sodalizio S. Ermacora, Edit. — Gorizia. Strani 309. Besed je precej, nad tristo strani, lepih in grdih, mehkih in trdih, teh več kot onih, ostrih, ujedljivih, krepkih, obrekljivih, norčavih, posmehljivih, norih in pametnih — pisana goščava besed, da se jim človek kar čudi, kako jih je moglo toliko pognati po tistih kršnih goličavah nad Ajdovščino, od Slokarjev dalje ob Lokavščku, skozi tri predore do Predmeje, čez Dol in Otlico po vsej Angelski gori do Sinjega vrha in ledene jame. Mislim, da so vse, da niti ena ne manjka. Tudi ljudje so vsi; še nekaj takih je vmes, ki niso Otličani, pa jih je vrglo na Goro in imajo v »Besedah« precej besede.

Velikonjevo pero ljubi duhovitost domače govorice, preži na vsako besedo, ki privre Gorjanom iz ust, možem in ženam, fantom in dekletom, gospodarjem in beračem, bebcom in otrokom, in tke iz njih prezanimivo, slovstveno dragoceno tkivo, kakršnega pisatelj lahko ustvari le enkrat v življenju: ko se z vso tvorno silo pogrezne v okolico, iz katere je sam pognal, in jo iz svojih spominov, iz svoje krvne, krajevne in človeške zasidranosti dvigne v prekaljeno, za ves narod pomenljivo obliko. Angelska gora stopa v »Besedah« v naše slovstvo z enako upravičenostjo, s kakršno je s Pregljem stopil vanj tolminski kot, z Bevkom cerkljanski, z Miškom Kranjcem prekmurski, s Potrčem ptujski.

Zato se zdi, da ta poljudna zamejska izdaja ne bo mogla ostati edina in bo treba dati povesti v Sloveniji trdnejše in trajnejše, njene notranje cene vrednejše odelo. Za ta primer bi pripomnili, da dva Čibeja, nadučitelj in podžupan, v prvih poglavjih motita, ker nista dovolj jasno ločena.

Dodajmo še posladek iz angelskogorskega besedišča: cicati, razkosmičiti se, lempa, božji grm, hruška Matere božje, golovica, skripa, ranjak, porajkelj, zgonja, tehiniti, tehinast, drobencljati, štremlj, zmrzlin, kartavžar, smrlinje, crikati, škrobotniti, škrobotati, sodriž, sovdan, smukovice, cezeti, smrdi mleko

po škrzezoli in črmažu (188), blanja, matuček, rovna, ženikeljni, osmak, ostrica, tamast, jančka, prigrebati, plene, štabla, migotec i. dr.

Knjiga ima precej naših krajevnih imen, pa je le izšla. Novi časi. Vendar so Otličani in drugi zamejci še daleč, daleč za tistimi etiopskimi plemeni, katerih jezik je v šoli in uradu javno priznan. Kdaj bodo njim vremena se zjasnila?

Andrej Budal.

Fran Erjavec: Zbrano delo. III. zv. Uredil Anton Slodnjak. — Ne samo znanstvenik, tudi človek, ki se sleherni dan zanima za naravo, bo priznal, da je preprosti opisni način Erjavčevega dela še vedno zelo prijeten, čeprav ga moti sem in tja romantična čustvenost in celo sentimentalnost. A za Erjavčevo dobo je to dokaj razumljivo. V literaturi kakor v znanosti se je pojavljalo realistično gledanje sveta, ki je pa stremelo čisto bolj k zunanjemu opisu in ugotavljanju pojavov, kakor da bi s posebnim načinom oblikovanja pokazalo na globino življenja. In romantični realist je bil trdno prepričan, da neko globino, ki jo je čutil, ne da bi jo mogel prav izraziti, daje še zmerom romantično čustvovanje. Zato ne najdemo mešanja izraznih načinov samo pri Erjavcu, ampak tudi pri Stritarju (realistična krajina in romantična miselnost oseb) in drugih. Vendar je Erjavec že zaradi svojega predmeta tako stvaren in dober pripovednik, da bi želeli danes tudi večje sistematike.

Znanstveno delo, čeprav poljudno, kmalu zastari in zato so obširne opombe kakor tudi dodatek, ki sta ga sestavila B. Podnebšek in R. Bučar, kar nujni.

Posebne vrednosti pa je Erjavčev jezik, ki kaže na veliko nazornost in precejšno kulturo. Dosti besed je rabljenih še v svojem prvotnem pomenu, a danes jih rabimo že metaforično, na drugi strani pa so nekatere zveze postale čisto vsakdanje, dasi čutimo, da v Erjavčevem času še niso bile. — O urednikovem delu bom govoril ob koncu zbranih spisov. T. Šifrer.

Štempiharji. Valjavec nam je ohranil lično pravljico o narodnem junaku Štempiharju, ki je živel pred davnim časom. Glas o njegovi moči je šel po vsej deželi. Na križpotjih je ustavljal ljudske krvosese in jim s trdo roko izpraševal vest. Ponoči je s čudežno močjo dvignil iz graščinskega hleva junčka in ga prestavil revnemu kmetiču na dvorišče. Sirote in vdove so v stiski ječe klicale Štempiharja na pomoč. Dogajalo se je, da je kmet na predvečer rubežni zagledal na mizi mošnjo cekinov. Po vsej deželi je šel glas o čudodelnem junaku. Kadar pa je zmanjkalo junaških ljudskih dejanj, in je bil Štempihar dobre volje, je v nedeljo po maši privedel iz gozda medveda, mu nasadil na šape usnjene rokavice in se metal z njim za ljudsko zabavo. Tako nekako Valjavec. Te pravljice sem se domislil, ko sem letos bral v »Voix européennes« Nr. 23—24, 1937, kako izborno so urejevani med slovenskimi revijami »Vrtec«, »Planinski vestnik«, »Mentor«, »Ženski svet«, »Ljudski oder«, in potem opombo, da je bil »Ljubljanski zvon« le do leta 1933 vodilna revija napredne smeri. Nil novi — saj je pri nas običaj, da si narodni politični junaki izbirajo medveda v kulturnem življenju, s katerim se potem producirajo. Koliko listov je že napadalo »Lj. zvon« od »Pohoda« do »1551«, kjer si ga je v zadnji številki nov narodni junak, neki Drago Janč, izbral za medveda. »Lj. zvon« je teh produkcij že vaju, kadar mora iz šume na mejdan s Štempiharjem, ki ga je v svoji prirojeni dobrohotnosti še vselej pustil živeti, dasi mu je pred nedavnim neki Štempihar zagrozil, „da bi bilo ubiti »Lj. zvon« kulturno dejanje.“ Saj je pri nas običaj, da je treba vsako kulturno revijo ubiti, če se docela ne sklada s tem ali onim političnim prepričanjem ali smerjo. Kakor si je doslej progresivni »1551« prizadeval, da